

**BALKANLARDA BÖLGESEL YAKLAŞIM:
AVRUPA BİRLİĞİ'NİN BALKANLAR POLİTİKASI**

**REGIONAL APPROACH IN THE BALKANS:
THE BALKANS POLICY OF EUROPEAN UNION**

Dr. Salim GÖKÇEN

Balkanlar¹, gerek geçmişte gerekse günümüzde, Avrupa'nın güvenliği ile doğrudan ilgili bir coğrafya özelliğine sahip olmuştur. Geçmişte, doğudan gelen akınları ve istilaları ileride karşılama açısından; günümüzde ise daha çok içerdiği istikrarsızlık ve krizler nedeni ile Avrupa'nın güvenliğini yakından ilgilendirmiştir. Yeraltı kaynakları bakımından da zengin olan Balkanlar, Avrupa'nın güvenliği ve bütünleşmesi için önem arz eden stratejik bir işleve sahiptir². Bu nedenle Balkanların bütünüyle veya büyük ölçüde güçlü bir ülkenin kontrolü altına girmesi, o ülkeye bu coğrafyada etkili olma imkânı verecektir.

Balkanların geçmişten gelen ve günümüzde de aynı şekilde anlamını koruyan özelliğinin dışında, Karadeniz ve Ege Denizi ile birlikte Orta ve Doğu Akdeniz'i kontrol edebilen coğrafi konumu da dikkate alındığında; Hazar bölgesi enerji kaynaklarının uluslararası pazarlara taşınması konusunda doğrudan etkili olma imkânına da kavuştuğu söylenebilir. Dolayısıyla, hem enerji kaynaklarının sahibi olan ülkeler, hem de bu enerji kaynaklarına bağımlı olan ülkeler açısından Balkanların arz ettiği önemi vurgulamak yanlış olmayacaktır. Bu durumu özellikle gelişmiş sanayileri nedeniyle enerji ihtiyaçları

¹ Balkanlar, Avrupa'nın güneydoğusunda yer alan, yüzölçümü yaklaşık, Türkiye kadar olan bir yarımada'yı ifade etmektedir. Doğusunda Karadeniz, Marmara ve Ege Denizi, güneyinde Akdeniz ve batısında Adriyatik Denizi vardır. Bazı coğrafyacılar kuzeyini Tuna ve Drava Nehirleri ile sınırlandırırken, bazıları da Karpat Dağları'na kadar uzatmaktadır. Balkan ülkeleri kavramı ise bu yarımada'da ve yarımada'ya komşu coğrafyalarda yaşayan ülkeler için kullanılır. Bugün bu coğrafyada Türkiye, Yunanistan, Arnavutluk, Makedonya, Hırvatistan, Bosna-Hersek, Sırbistan, Karadağ, Bulgaristan, Kosova, Slovenya ve Romanya devletleri bulunmaktadır. Bkz. Kemal Karpat, "Balkanlar", İslâm Ansiklopedisi, V, TDV Yay. İstanbul, 1992, s.25.

² İhsan Gürkan, "Jeopolitik ve Stratejik Yönleriyle Balkanlar ve Türkiye", Balkanlar, Orta Doğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı Yay., 1997, s.263.

sürekli artma eğilimi gösteren Batı Avrupa ülkeleri açısından da görmek gerekir³.

AVRUPA'DA GENİŞ BİR SİYASİ BİRLİK OLUŞTURMA ÇALIŞMALARI

Son yirmi yıllık süreç içerisinde dünyada gelişen olaylar, çok yönlü bir toplum mühendisliği çabalarının ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Kafkasya- Orta Doğu- Balkanlar üçgeninde yaşanan bu olaylar, hegemon bir güç haline gelme yolundaki küresel projelere zemin hazırladığı yolundaki tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Bu dönemde; Sovyetler Birliği'nin dağılması, Irak'ın Kuveyt'i işgali, Azeri-Ermeni Savaşı, Yugoslavya'nın dağılması, Bosna ve Kosova'da savaş, Balkan ülkelerine yönelik bölgesel yakınlaşma süreci, Afganistan'ı kontrol çalışmaları, Kafkas hinterlandı ve enerji koridorlarının korunması ve nihayet Irak'a müdahale ve Doğu Akdeniz'de hâkimiyet kurma çabaları gibi dünya gündemini sürekli meşgul eden olaylar meydana gelmiştir.

Yine bu dönem içerisinde "*Küreselleşme*" adı verilen "*modern sömürgecilik*" ideolojisinin yaygınlaşması yolunda önemli adımlar atılmış/atılmaktadır. ABD ve AB'nin öne sürmüş olduğu yol ve yöntemlerin, farklı ortam ve kültürlerde beklenen sonuçları ortaya çıkarması mümkün değildir. Ancak burada çok önemli bir soru da ortaya çıkmaktadır ki, o da Küreselleşme karşısında refah içinde ve demokratik bir topluma ulaşmanın başka yollarının neler olduğu yolunda alternatif çözümlerin üretilmesidir. Sanırsanız burada sığınacak önemli alternatif yollardan birisinin ulusal kimliğin muhafazası çerçevesinde farklı kültürel temellerden hareketle bölgesel gelişim ve uzlaşma modellerinin ortaya konulabileceği şeklindeki çözümler olduğudur.

Küreselleşme, 11 Eylül'den sonra yeni bir döneme girmiştir. Gelişmesini sağlamış ve refah dünyanın belkemiğini oluşturan ABD ve AB arasındaki ilişkilerin dengesi, Dünya Ticaret Teşkilâtı'nın yeni bir görüşme turu ve Çin'in üyeliği ile öneminin artması, uluslararası terör sorunu, gelişmekte olan ülkeler kaynaklı ekonomik ve siyasi istikrarsızlık dalgaları, göç hareketleri ve Balkanlar, Orta Doğu ve Kafkasya üçgenindeki güvenlik sorunları gibi etkenler, daha güçlü bir Avrupa gereğine işaret etmiştir⁴.

Geçmişte Avrupa, emperyal ve sömürgeci yapılanmanın etkisi ile dünyanın merkezi ve dünya karalarını hâkimiyet altında tutabilme konumuna

³ Osman Metin Öztürk, "Türk Dış Politikasında Balkanlar", Balkan Diplomasisi, (Der.Ömer E.Lütem-Birgül Demirtaş Coşkun), ASAM Yay., Ankara, 2001, s.3.

⁴ Bahadır Kaleağası, "Türkiye'nin Geleceği = Geleceğin Avrupası", Görüş, S:51, (Mayıs-Haziran 2002), s.71.

gelebilmisti⁵. Avrupa, uzun yıllar içerisinde kazanmış olduğu bu hâkimiyete yine kendisi son vermiştir. 20. yüzyılda meydana gelen iki büyük dünya savaşının sonunda, bu hâkimiyet, Avrupa'nın elinden çıkarak Amerika Birleşik Devletleri'ne geçmiştir. Avrupa devletleri arasındaki sömürgeciliğin meydana getirdiği rekabet olgusu, bu savaşların ortaya çıkmasına ve hâkimiyetin kaybedilmesine neden olmuştur. Avrupa'nın dünya hâkimiyeti serüveni, bir organizasyon veya bir güvenlik şemsiyesi altında meydana gelmediği için plânlı bir şekilde gelişmemiş ve bu nedenle çabuk çözülmüştür.

Böyle bir tecrübe, Avrupa ülkelerinin bundan sonra daha temkinli adımlar atmasına neden olmuş, Avrupa Birliği ve Avrupa Birleşik Devletleri'ni meydana getirme girişimleri uzun bir zamana yayılmıştır. Avusturyalı Kont Coudenhove Kalergi, 1923 yılında Avrupa Birleşik Devletleri'nin kurulması doğrultusunda bir çağrı yapmış, Winston Churchill de 19 Eylül 1946 tarihinde Avrupa Birleşik Devletleri'nin kurulmasını gündeme getirmiştir⁶.

Avrupa ülkeleri, soğuk savaş dönemi ile birlikte geçmiş hatalarını yeniden gözden geçirme fırsatı yakalamışlar ve bu yönde çalışmalarını geliştirmişlerdir. 20. yüzyılın ikinci yarısında ABD ile Sovyetler Birliği arasında sıkışmış bir görüntü vermeye başlayınca birleşme yolundaki ilk adımlar atılmıştır. Önce ekonomik bir birlik, ardından sosyal, kültürel ve son olarak siyasal birliktelik sağlanmaya çalışılmış/çalışılmaktadır. Batı Avrupa'da tam bir birlik sağlandıktan sonra Kuzey, Orta ve Baltık ülkelerinin de katılımı ile genişleme sürdürülmüştür.

Bugün Avrupa'da tam manası ile bir siyasal birliktelikten söz edebilmek için Doğu Avrupa ve Balkan ülkelerinin de bu birlik içerisine alınması gerekmektedir. Bu nedenle son dönemde bu yöndeki çalışmalara hız verilmiş, Doğu Avrupa ve Balkan ülkelerinin de birlik ile entegrasyonu sağlanmaya çalışılmıştır.

BALKANLAR'DA İŞBİRLİĞİNİ GELİŞTİRME ÇABALARI

1980'li yıllarda "*Yeni Dünya Düzeni*" diye bir siyasetten söz edilmeye başlanmıştı. Buna göre, önümüzdeki zamanlarda insan hakları, sivil toplum örgütlerinin insan hayatını yönlendirmesi, uluslar ve devletler arasındaki ilişkiler konusunda çok önemli adımlar atılması beklenmekte idi. Nitekim Helsinki, Madrid ve Paris Konferansları'nda hazırlanan bu yöndeki sonuç belgeleri ortaya konmuştur. Ancak bu siyaset, uygulamada 1991'den bu yana Balkanlarda peş

⁵ Anıl Çeçen, "Avrupa'nın Jeopolitiği", Avrasya Dosyası, S:4, (Kış 1999), s.149.

⁶ Klaus-Dieter Borchardt, European Integration, European Communities, Brussels, 1995, p.5.

peşe gelmiş olan felaketlerin tümüne seyirci kalmıştır. Boşnak, Hırvat, Sırp ve Sloven olarak 350-400 bin insanın öldürülmesine ve bir buçuk milyon insanın yurtlarından edilmesine mani olunamamıştır⁷.

1990'ların başlarında Balkanlarda patlak veren savaşlar, komünist yönetimin, farklı uluslar arasındaki tarihî düşmanlığı ortadan kaldıracak olan ortak bir kültürü inşa edemediğini ortaya koymuştur. Bugün bütün Balkan ülkelerinde demokratik yollardan seçilmiş yönetimler mevcuttur ve hepsinin ortak amacı Avrupa kurumları ile bütünleşmektir. Böyle bir bütünleşmenin tek yolu ise aralarındaki işbirliğini sağlamaktır. Bu zorunluluk AB'nin 20-21 Haziran 2003'teki Selânik Zirvesi'nde özellikle vurgulanmıştır. AB'nin bu politika aracının belli ölçüde başarılı olduğu söylenebilir. Örneğin 15 Temmuz 2002'de Yugoslavya, Hırvatistan ve Bosna-Hersek devlet başkanlarının, bölgesel işbirliğini geliştirmek amacıyla üçlü bir zirve düzenlemiş olmalarını, tamamen AB'nin bu konuda izlediği politikanın sonuçları olarak söylemek mümkündür. 1990'lı yıllar boyunca Balkan ülkeleri çok yönlü işbirliği girişimleri içerisinde yer almışlardır. "Orta Avrupa Girişimi" (CEI), "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı" (BSEC), "Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci" (SEEC), "Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi" (SECI), "Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi" (SP) buna örnek olarak gösterilebilir. Ancak bunların bazıları pek işlevsel olamamıştır. Balkanların göbeğinde bulunan Sırbistan'da, 2000 yılının sonlarında Milosevic rejiminin yıkılmış olması, söz konusu çok yönlü girişimlerin daha sağlıklı olmasını olanaklı kılmıştır. Örneğin son üç yılda Sırbistan ve Karadağ'ın da içinde yer aldığı birçok serbest ticaret ve yatırımların korunması ile gümrük alanında işbirliği anlaşmaları imzalanmıştır⁸.

Yine Romanya'da 27-28 Mayıs 2004'te düzenlenen Orta ve Güneydoğu Avrupa Ülkeleri Devlet Başkanları zirvesi de bu girişimlerin neticesinde meydana gelmiştir. 17 ülkeden temsilcinin katıldığı zirvede⁹, 2004 yılındaki AB genişlemesi ve Orta ve Güneydoğu Avrupa ülkeleri arasındaki ilişkilerin daha geniş ve bölgesel bağlamda ilerletilmesi açısından taşıdığı önem üzerinde durulmuştur. Toplantıda liderler, Birliğin kapılarını, şartları karşılayabilen başta Güneydoğu Avrupa ve Balkan ülkeleri olmak üzere tüm Avrupa ülkelerine açık tutması çağrısında bulunmuşlardır. Toplantıya Arnavutluk, Avusturya, Bulgaristan, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Almanya, Macaristan, Makedonya, Moldavya, Polonya, Romanya, Sırbistan-Karadağ,

⁷ Mustafa Kahramanyol, "Tuhafatül Siyaset", Yeni Türkiye, S:16, (Temmuz-Ağustos 1997), s.1741.

⁸ Erhan Türbedar, "Balkanlarda Bölgesel İşbirliği" http://www.rumelidernegi.org/balkanlardan_haberler.htm#, (01 Mayıs 2004).

⁹ Ovidiu Barbucescu, "Leaders from 17 European Countries Meet in Romania", Southeast European Times, (28 Mayıs 2004).

Slovakya, Slovenya ve Ukrayna'nın cumhurbaşkanları katılmıştır. Liderler, AB'nin milliyetçiliğin üstesinden gelme, demokratik değerleri yaygınlaştırma ve ülkeler arasındaki gelişmişlik farklarını ortadan kaldırmadaki rolünü vurgulamışlar ve Balkanlar'da istikrar, bölgesel ulaşım altyapısı, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin geliştirilmesi ve bölgeye yabancı yatırım çekme yolları üzerinde görüşlerini dile getirmişlerdir.

Avrupa Birliği'nin Balkanlar'a yönelik bu girişimleri ve Balkanlar'ın bu girişimlere verdiği cevaplar, Birliğin Doğu'ya doğru genişlemeye ne kadar büyük önem verdiğini göstermektedir.

1) GÜNEYDOĞU AVRUPA İSTIKRAR PAKTI (STABILITY PACT)

Balkanlar'da yaşayan ulusların tarihinde bölgesel işbirliğinden çok, "*bölgesel düşmanlık*" söz konusu olmuştur ve bölge ile ilgili olarak genel kanılardan biri de bölgesel işbirliği olmadan, Avrupa'nın bu sorunlu yarımadasında ne siyasî ne de ekonomik istikrarın sağlanamayacağı yönündedir. Avrupa Birliği öncelikle bu genel kanıyı ortadan kaldırmak ve bölgesel işbirliğini geliştirmek amacı ile bir dizi önemli girişimde bulunmuştur. Öncelikle, Bosna ve Kosova krizlerinin ardından Almanya'nın öncülüğünde 10 Haziran 1999'da Güneydoğu Avrupa İstikrar Pakti (Stability Pact), bir diğer deyişle "*Balkan Pakti*" kurulmuştur. AB genişleme sürecinde bu paktın çok önemli bir rolü bulunmaktadır. Böyle bir paktın Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi'nde tartışılması ve kurulması, Avrupa'nın Balkanlar Politikasının etkin bir şekilde takip edileceğini göstermiştir¹⁰.

Avrupa Birliği 1990'lı yıllardaki hazırlıklarının ardından 1999 yılında Balkan Pakti'ni gündeme getirdi. Bu tarihte yeni bir Balkan politikası formüle edildi ve 1999 yılı ortalarında uygulamaya konuldu. 17 Mayıs 1999 tarihinde, Avrupa Birliği Genel İşler Konseyi, Balkan ülkeleri için bir İstikrar Pakti'nin oluşturulmasına karar verdi. Bu İstikrar Pakti'nin amacı, anlaşmazlıkların çözümünün ardından Balkanlarda bir açık ticaret bölgesinin kurulması, ekonomik bir canlanmanın sağlanması ve Avrupa Birliği ile yeni ikili anlaşmaların imzalanmasını içeriyordu. Avrupa Komisyonu, 26 Mayıs 1999 günlü toplantısında da Balkan ülkeleriyle bir dizi ikili anlaşma yapma kararını aldı. 3 Haziran 1999'da Köln'de yapılan Avrupa Bakanlar Konseyi toplantısında, Balkanlar'a ilişkin İstikrar Pakti projesi onaylandı ve uygulamaya kondu.

¹⁰ Geniş bilgi için bkz. <http://www.stabilitypact.org/about/default.asp>, (10 Ocak 2004).

Bu Pakt, Balkanlar için bir "*Marshall Planı*" olarak değerlendirilmektedir. Avrupa Konseyi'nin 26 Mayıs günlü toplantısında yalnızca Makedonya, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Federal Yugoslavya Cumhuriyeti bu proje kapsamında düşünülüyordu. Ancak projenin kapsamı daha sonra genişletilmiştir. Avrupa Bakanlar Konseyi'nin 3-4 Haziran 1999 tarihlerindeki Köln'de yapılan toplantısında, İstikrar Paketi için bir Özel Koordinatör atanması kararlaştırıldı. 10 Haziran 1999'da Köln'de çok önemli bir toplantı daha yapıldı. Avrupa Birliği'ne üye devletlerin dışişleri bakanları, Avrupa Komisyonu temsilcileri, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan, Romanya, Rusya Federasyonu, Slovenya, Makedonya, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nin dışişleri bakanları, AGİT başkanı ve Avrupa Konseyi temsilcisi burada bir araya geldiler. Bu toplantıya, Kanada ve Japonya temsilcileri ile NATO, OECD, IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşların temsilcileri de katıldı. Toplantı sonunda bir ortak metin yayınlandı. Yalnızca Türkiye'nin değil, aynı zamanda Balkanların tümünün geleceği açısından son derece önemli olan bu metin, Türkiye'de fazla tartışılmamıştır. 30 Temmuz 1999 günü de bu ülkelerin devlet ve hükümet başkanları Saraybosna'da bir araya geldiler ve Balkan Paketi ile ilgili yeni bir ortak bildiri yayınladılar. Uluslararası Çalışma Örgütü ise 21-22 Ekim 1999 tarihlerinde Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da 9 ülkenin işçi, işveren, hükümet temsilcilerinin katıldığı bir toplantı düzenledi. Bu toplantıda da Güney Doğu Avrupa için İstikrar Paketi'nin desteklenmesi kararlaştırıldı. Avrupa Birliği, böylelikle uluslararası paylaşımda, Balkanları da kendi denetimi altına almış oluyordu. Bununla birlikte bölgenin ekonomik ve sosyal düzeyinin homojen bir yapıya sahip olmaması, bölgede ortak bir stratejinin belirlenmesini de zorlaştırmıştır. Bu açıdan Balkan ülkelerinden AB ile entegrasyon için ulus-devlet anlayışını bir tarafa bırakmaları ve küreselleşme değerlerini benimsemeleri istenmiştir.

2) SELANIK ZIRVESİ

Avrupa Birliği ile üyeliği gündemde olan Balkan ülkelerinin liderleri arasında Yunanistan'ın Selanik kenti yakınlarında 20-21 Haziran 2003 tarihinde bir zirve yapıldı. Bu Avrupa Birliği doruğunun kapanışında, Arnavutluk, Hırvatistan, Bosna, Makedonya ve Sırbistan-Karadağ'a, Avrupa'nın geri kalanıyla siyasi ve ekonomik bağlarını güçlendirmek amacıyla yardımların artınlacağı sözü verildi.

Avrupa Birliği, Balkanlar'da meydana gelen savaşların ve husumetlerin izlerini ortadan kaldırmak amacıyla bu ülkeleri her fırsatta bir araya getirmeye çalışmakta ve birlik içerisinde ortak yaşamın sindirilmesi hazırlıklarını yapmakta idi.

Bir taraftan Balkan ülkeleri arasında işbirliği yolları aranırken diğer taraftan da Avrupa Birliği içerisinde AB'nin doğuya yönelik genişleme ile birlikte Avrupa toplum yapısının uğrayacağı erozyona da yoğun bir şekilde dikkat çekilmekte idi. Buna rağmen Avrupa ülkelerinde, "*Avrupa hegemon bir küresel güç haline gelmek istiyorsa, sosyal ve toplumsal endişeleri ayrı bir platformda tartışması, siyasal politikaları içerisinde tartışmaması gerekir*" düşüncesi, daha baskın bir görüş olarak kendini göstermektedir.

Selanik zirvesinin en dikkat çekici konularından birisi de Balkan ülkelerine yönelik ilginin somut projelerle güçlendirilmesi olmuştur. Kendisi de bir Balkan ülkesi olan Yunanistan, dönem başkanlığı avantajını da kullanarak 5 Batı Balkan ülkesiyle (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Makedonya, Sırbistan-Karadağ, Hırvatistan) zirve içinde zirve düzenlemiştir.

Avrupa Birliği Balkan ülkelerini birbirine yakınlaştırmaya çalışırken, bazı ülkeler ise kendilerini Balkan ülkesi olarak görmemektedirler. Hırvatistan ve Slovenya kendilerini Balkan ülkesi olarak kabul etmemişlerdir. Bunlar artık, "*Balkan ülkesi değiliz*" diyorlar. "*Biz, Orta yahut Güney Orta Avrupa ülkesiyiz*" demektedirler. Bu ülkeler kendilerini Balkanlardan soyutlamış durumdadırlar. Kendilerini bu şekilde kabul etseler de etmeseler de bu ülkeler de Avrupa Birliği içerisinde yer alacaklardır. Yakın gelecekte Romanya ve Bulgaristan'ın da AB'ne gireceğine kesin olarak bakılmalıdır. Bugün için sürpriz gibi görünmüş olsa bile, uzun vadede yeni Yugoslavya'nın da AB dışında bırakılmayacağına inanılmalıdır. Geriye Bosna-Hersek, Arnavutluk, Makedonya kalmaktadır. AB dışında kalacak olan ülkeler de AB'nin ekonomik etkisi içinde kalacak bir bölge içerisinde tutulacaklardır. AB'nin önümüzdeki 20 yıl içinde daha da bütünleşerek konfederal bir devlete dönüşeceği varsayımından hareketle bu şekilde söylemek mümkündür.

AB'nin ikinci genişlemesinden sonra, AB dışında kalan Avrupa ülkeleri, Ukrayna, Moldova, Beyaz Rusya, Rusya, Sırbistan, Bosna-Hersek, Makedonya ve Türkiye olacaktır. Bu hali ile Avrupa Birliği, Kuzeyde Baltık Denizi'nden Güneyde Doğu Akdeniz'e kadar uzanırken, doğuda Beyaz Rusya, Rusya Federasyonu, Moldova ve Ukrayna, Güneydoğuda ise Türkiye ile komşu olacaktır. Bu kıtasal coğrafya, AB için çok olumlu bir jeopolitik çerçeve oluşturmaktadır. Rusya'nın tehdit oluşturmadığı, Balkanlar'daki savaşların kontrol altına alındığı bu jeopolitik, AB'nin iç ve dış politik gelişimini sürdürmesi, süper devletin inşası için gerekli bir ortamdır¹¹.

¹¹ Ümit Özdağ, Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri / Jeopolitik İnceleme, ASAM Yay., Ankara, 2002, s.18-22, 58-64.

1 MAYIS GENİŞLEMESİ VE AVRUPA BİRLİĞİ ANAYASASI

1 Mayıs 2004'te Avrupa tarihinin önemli gelişmelerinden biri yaşanmış ve AB, eski komünist ülkelerden oluşan on yeni üyesi ile doğuya doğru ilk genişleme hareketini gerçekleştirmiştir. Entegrasyon yolculuklarını tamamlayan Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Polonya, Slovakya, Slovenya, Kıbrıs ve Malta Avrupa Birliği içerisine dahil edilmişlerdir. Bu gelişmenin hem siyasî hem de ekonomik açıdan önemi çok büyüktür. AB açısından bu genişleme, Soğuk Savaş dönemindeki Batı ve Doğu'nun kurumsal olarak birleşmesi anlamına gelmektedir. Bölgede yüksek işsizlik oranı, azalan sosyal bağlılık ve artan suç oranları ile mücadele edebilmek için AB'nin yardımına ihtiyaç duyulmaktadır. Gelişmenin kök salması için de iyi hesaplanmış bir finansal yardımın yanında uygun ticari düzenlemeler (tercihli anlaşmalar), bölgesel altyapı projeleri (yollar, köprüler, enerji ağları ve havaalanları) ve doğrudan yabancı yatırım girişini canlandıracak önlemlere yer verileceği vaat edilmektedir¹².

Avrupa Birliği'nin gerçekleştirdiği bu, "*Big Bang*" yani "*büyük patlama*" ile AB nüfusu 450 milyona ulaşmıştır. 15'ler Avrupasının yüzölçümü 3.23 milyon km² iken, şimdi 3.94 milyon km²'ye ulaşmıştır¹³. Bu arada AB üyeliğine 2002'de başvuran Hırvatistan ile de 2005 yılının ilk aylarında müzakerelere başlanacağı açıklanmıştır¹⁴.

Artık 25 ülkeyi kapsayan AB'nin en büyük problemi; kendini Avrupa'nın doğal sınırlarına mı hapsedeceği yoksa ABD'nin kontrolsüz müdahalesiyle kaosa sürüklenen dünyadaki yeni durumu göz önünde bulundurarak farklı kültürlerle açılıp açılmayacağı sorusuna cevap bulmak olacaktır. Merkezi Avrupa, Rusya'ya, Kafkaslar/Orta Asya'ya, Türkiye'ye, Ortadoğu'ya ve Kuzey Afrika'ya ulaşamaz ve bu bölgelerle arasındaki ABD engelini aşamazsa, 21. yüzyılda da ABD stratejilerine bağımlı kalacaktır. Aslında Avrupa Birliği de böyle bir genişlemeyi yaparken bu bağımlılıktan kurtulmanın ilk adımlarından birini gerçekleştirdiğini düşünmüştür.

AB'nin genişlemeye yönelik politikaları içinde, ABD ile boy ölçüşecek küresel bir rakip olma düşüncesi bulunmaktadır. Bu bağlamda, başlangıçta Almanya'yı çevrelemek için kullanılmış olan "*Ulusal egemenliklerin bastırılmasına*

¹² Daniel Daianu, "EU Enlargement and The Western Balkans", Southeast European Times, Bucharest, (10 May 2004).

¹³ Hürriyet, (01 Mayıs 2004).

¹⁴ Milliyet, (15 Haziran 2004).

dayanan Avrupa Projesi" bugün AB'ni süper güç yapmak için kullanılmaya çalışılmaktadır¹⁵.

AB'nin 25 üye ülke ile işleyebilmesi ve küresel bir güç olabilmesi ancak federal bir yapı ile mümkün olabilecektir. Böyle bir yapılanma içerisinde oluşturulacak Avrupa Anayasası da son derece güçlüklerle karşı karşıyadır. Batı Avrupa medeniyeti Doğu'ya yönelik genişlemeyi sağlarken farklı kültür ve medeniyetleri içinde barındırarak nasıl bir anayasal düzeni benimseyeceği de gerçekten önemli bir merak konusudur. Bununla birlikte, AB'nin oluşturacağı Anayasa'da dinsel motiflerin nasıl işleneceği de çok önemlidir. 31 Ekim 2002'de Valéry Giscard d'Estaing ile görüşen Papa II. Jean Paul, d'Estaing'e Avrupa Anayasası'nda mutlaka Hıristiyan inanca ve Tanrı'ya yönelik belirgin referanslar yapılması konusunda ısrar etmiştir¹⁶. Papa; *"Hıristiyanlığın farklı farklı ülkelerin tarih ve kültürlerine katkısı, ortak hazinenin bir parçasıdır ve Anayasa'da yer alması gereği de işte bu nedenle mantıklıdır"* şeklinde konuşmuştur. Papa, bu konuşmasının ardından 2003 yılı Haziran ayında yapmış olduğu gezilerle Balkanlar'a da ne denli önem verdiğini göstermiştir. Papa II. Jean-Paul önce Hırvatistan'ı ziyaret etmiş, ardından Bosna-Hersek'e gitmiştir. Papa, ziyareti sırasında yaptığı konuşmada, Bosna-Hersek ve Hırvatistan'da insanlık suçu işlemiş olan Katolikler adına özür dilemiş ve *"bir ülkede sosyal dokunun yenilenmesi ve de insan ilişkilerinin normale dönmesi için toplum içindeki güçlerin özleştiri yapmaları gerektiğini"* vurgulamıştır¹⁷.

Avrupa Birliği üyesi ülkelerin hükümet ve devlet başkanları, 25-26 Mart 2004 tarihlerinde, Brüksel'de gerçekleştirilen Bahar Toplantısı'nda, Birlik Anayasası çalışmalarının başlatılması kararı almışlar ve toplantı'da, 17-18 Haziran 2004 tarihlerinde yapılacak olan AB Zirvesi'ne kadar, AB Anayasası üzerinde bir uzlaşma sağlanması öngörülmüştür. Polonya, İtalya, İrlanda, Malta, Portekiz, Çek Cumhuriyeti ve Slovenya gibi üye ülkeler ile Vatikan, AB Anayasası'nda *"Hıristiyan kimlik"* üzerinde durulmasını özellikle istiyorlardı. Fransa, Belçika ve bazı kuzey Avrupa ülkeleri de buna karşı tavır almışlardı. Nihayet, Hükümetlerarası Konferans çerçevesinde AB Anayasası taslağı üzerinde uzlaşma arayışlarını sürdüren Avrupa Birliği Dışişleri Bakanları Hıristiyanlık'a atıfta bulunmama konusunda karar birliğine varmışlardır. Anayasa önsözündeki *"kültürel, dini ve insani mirastan ilham alındığı"* ifadeleri ise korunmuştur.

¹⁵ Robin Niblett, "The European Disunion: Competing Visioans of Integration", Washington Quartely, XX, No.1, (Winter 1997), p.109.

¹⁶ Le Monde, (17 Kasım 2002).

¹⁷ Akşam, (24 Haziran 2003).

18 Haziran 2004 tarihindeki son toplantıda kabul edilen taslak metin, üye ülke temsilcileri tarafından "*Avrupa'nın tarihi açısından önemli bir başarı*" olarak nitelendirilmiştir¹⁸. Maastricht, Amsterdam, Nice ve Kopenhag'da varılan anlaşmaları ve bazı yeni hususları da içeren Anayasa taslağında, AB'nin görev ve yetkileri tanımlanarak kurumlarının açık yapısı çizilmiştir. Kabul edilen anayasa taslağının 2 ila 3 yıl içerisinde yürürlüğe girebilmesi için, AB'ne üye ülkeler tarafından parlamento kararı veya halk oylaması neticesinde kabul edilmesi gerekmektedir.

Avrupa Birliği, hazırlanan yeni anayasada din ve özellikle Hıristiyanlık bağlantılarının öne çıkarılmasını yoğun bir şekilde tartıştı. Daha önce de özellikle neredeyse bütün Hıristiyan Demokratlar ve Polonya Cumhurbaşkanı Aleksander Kwasniewski, Anayasaya; "*Avrupa Hıristiyan gelenek ve kültürlerine derinden bağlıdır*" sözcüğünün yerleştirilmesini istemişti. Aynı şekilde Vatikan'da Papalık, AB Anayasası'na Hıristiyanlık konusuna referans veren maddeler eklenmesi için ısrar etmişti. Bu talepler nihayetinde karşılanmamıştır ancak bu, Papalık'ın ve Hıristiyan Demokratlar'ın birlik içerisindeki etkilerinin azaldığı şeklinde bir değerlendirme yapılmasına neden olmamalıdır. Nitekim son Avrupa Parlamentosu seçimlerinde Hıristiyan Demokratlar ezici bir üstünlük sağlamışlardır. Bununla birlikte, Anayasa'nın önsözünde Avrupa'nın dini mirasından ilham aldığı vurgulanmaktadır. En önemlisi de 51. maddedir. Bu maddenin 3. bendinde şöyle denilmektedir: "*Kimliklerini ve özel katkılarını göz önüne alarak, Birlik kiliseler ve inanç-dışı kurumlarla açık, şeffaf ve düzenli bir diyalog sürdürecektir*". Bu durum kiliselere çok önemli bir statü kazandırmaktadır. Vatikan'ın Hıristiyanlık'a atıfta ısrar ederek, dikkatleri bu maddeden kaçırdığı ve sonuçta 51/3'ün kiliselere çoğu üye devletin anayasasında belirtilen statüsünden daha fazlasını verdiği ve AB ile muhatap kıldığı unutulmamalıdır.

BALKANLAR'A YÖNELİK DİNSEL YAKLAŞIM

Avrupa Birliği, Huntington'un işaret ettiği Ortodoks fay hattını¹⁹ birlik içerisinde almak istemektedir. Bununla birlikte AB içerisindeki Hıristiyanlık dinine mensup mezheplerin birbirlerine karşı denge oluşturur şekilde bir araya gelmelerinin olumsuz sonuçları da beraberinde getirmesini beklemek mümkündür. Öyle ki, ileride AB içindeki kiliseler arasında bir çıkar çatışmasının

¹⁸ NTV, (19 Haziran 2004).

¹⁹ Samul P.Huntington: "Batı Hıristiyanlığının Doğu sınırı en önemli bölümdür. Bu hattın kuzey ve batısında yaşayanlar Protestan ve Katolik'tir. Bu hattın doğu ve güneyindeki halk Müslüman ve Ortodoks'tur. Tarihsel olarak bu Ortodoks ve Müslüman ayrımı 1300 yıldır süregelmektedir. Bu medeniyet çatışması olabilecek bir ortam oluşturmaktadır".

meydana gelmesi kuvvetle muhtemel görülmektedir. Nitekim Protestan kiliselerinin kendi kaynakları ile faaliyet yürütmelerine karşın, Papa'nın başında bulunduğu Katolik Kilisesi'nin dünyanın en zengin ve içinde karanlık mali işlerin döndüğü bir kuruluş olması ve bunu çok zengin Ortodoks Patriklerinin izlemesi, ileride doğacak problemlerin kaynağını da bize göstermektedir.

AB'nin Balkanlardan başlamak üzere Doğu'ya doğru genişleme stratejisi Roma İmparatorluğu'nun yeniden ihyası şeklinde dinî bir arka plânı da içinde barındırmaktadır. Bu senaryoda Fener Rum Patrikhanesi'ne büyük bir rol düşmektedir. Kesinlikle unutulmamalıdır ki, Fener Rum Patriği gayri resmi olarak "*Yeni Roma'nın Ekümenik Patriği*" unvanını taşımakta ve bu unvan Avrupa Birliği ve onun değerleri tarafından da tanınmaktadır. Burada "*Yeni Roma*"dan kastedilen şey; yıkılmış olan Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans)'nın yeniden ihyasıdır.

Balkanlar'da yaşayan halkların önemli bir bölümü Ortodoks'tur. Avrupa Birliği, Balkanlar'da kontrolü ele geçirmek için maddi gücü ile birlikte Ortodoksluğu da kullanma çabası içerisine girmiştir. Bunu da, Fener Rum Patrikhanesi'ne ekümenik bir statü kazandırarak ve Patrikhane'nin tüm Ortodoks dünyası üzerindeki egemenliğinin tanınmasını sağlayarak başarmak istemektedir. Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi da bu amacın gerçekleştirilmesinde dolaylı bir rol oynamaktadır.

Yunanistan dışındaki Avrupa Birliği ülkelerinde Ortodoks sayısı oldukça azdır. Ancak, eğer Fener Rum Patrikhanesi'ne Vatikan benzeri evrensel bir nitelik kazandırılabilirse ve Heybeliada Ruhban Okulu yeniden açılıp özellikle Balkanlar için papaz yetiştirebilirse, Avrupa Birliği'nin Balkanlar'daki gücü ve etkinliği daha da artacaktır.

Dünya'da yaklaşık 300 milyon civarında Ortodoks yaşamaktadır ve bunların büyük bir kısmı, 200 milyon civarında Ortodoks, Rusya'da bulunmaktadır. İstanbul'daki Ortodoks Patrikhanesi'nin ekümenikliğinin tanınması, Moskova Kilisesi'nin de etkinliğinin kırılması anlamına gelecektir. Avrupa Birliği böylece Rusya'daki Ortodoksları da kontrol altına almış olacaktır. Balkanlar'a ve Rusya'ya tayin edilecek 100 bin civarındaki din adamı ile bu kontrol çok kolay bir şekilde sağlanabilir. Bu din adamı ihtiyacını ise tabii ki Heybeliada Ruhban Okulu karşılayacaktır.

Elbette ki, Patrikhane'nin sadece ekümenik olarak tanınması kontrolün sağlanması için yeterli değildir. Bunun için Patrikhane'nin tamamen bağımsız bir statü kazanması gerekmektedir. Bu nedenle ortaya bir Fatih-Balat

Rehabilitasyon Projesi atılmıştır²⁰. Bu proje ile tarihi dokuyu koruma adı altında sur içi bölgesi zamanla boşaltılacak ve Patrikhane'nin toprak olarak genişlemesine zemin hazırlanacaktır²¹. Proje'nin amacı, "*İstanbul Dünya Mirası'nın tarihi semtlerinden Balat ve Fener'in yaşam koşullarını bu yerleşim alanlarındaki meskenlerin restorasyonu yoluyla iyileştirmek*" olarak açıklanmıştır. Türkiye, bu iki semti, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne aday göstererek Dünya Mirası Konvansiyonu'ndaki imzası gereği bu bölgeyi tüm insanlık adına korumayı üstlenmiştir. Balat ve Fener bu yolla uluslararası bir statüye kavuşmuştur. Fener-Balat Rehabilitasyon Projesi ile bölgenin denetimi tamamen Avrupa Komisyonu ve UNESCO'nun eline geçmiştir. Aynı şekilde Ayasofya da UNESCO'nun denetiminde bulunmaktadır.

Avrupa Parlamentosu'nun desteğinde gerçekleştirilen ve Fener Rum Patrikhanesi tarafından düzenlenen çevre konulu sempozyum girişimleri de Balkan ülkelerinin kontrol altında tutulmasına yönelik amacı içinde barındıran çok yönlü bir girişimdi. 1995'te Patmos Adası'nda, 1997'de de Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerde "*Karadeniz'i Kurtaralım*" adı altında düzenlenen bu organizasyonlarda, Fener Rum Patrikhanesi'nin özellikle Balkan ülkeleri kiliseleri ve Moskova Kilisesi olan diyalogları kayda değer bir önem taşımaktadır²².

Bugün Yunanistan, Moskova, Kudüs ve ABD'deki bazı Ortodoks kiliseler Fener Rum Patrikhanesi'nden bağımsız hareket etme kararı almışlardır ve bu şekilde atamalarını da bağımsız olarak yürütmektedirler. Fener Rum Patrikhanesi ise buna rağmen arkasındaki gücün farkında olarak gerek İstanbul'da gerekse Türkiye dışındaki diğer Ortodoks kiliselerin bulunduğu merkezlerde kontrol ve denetimi elinde tutmak istemektedir. Bu nedenle

²⁰ İstanbul'da Fener Rum Patrikhanesi'nin bulunduğu Fener ve Balat semtlerinin rehabilitasyon programı, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilcisi Hansjörg Kretschmer ve Fatih Belediye Başkanı Eşref Albayrak'ın katılımları ile yapılan bir basın toplantısının ardından resmen başlatılmıştır. Bu programa Avrupa Birliği tarafından 7 milyon Euro destek sağlanmıştır. European Union Representation of The European Commission to Turkey Press Release, (3 Mart 2003).

²¹ Büyükelçi Kretschmer basın toplantısında şöyle konuşmuştur; "Bu iddialı Program kapsamında Balat ve Fener semtlerinin gelişimi hem şehrin diğer tarihi semtlerinde de tekrarlanabilecek bir kentsel yenilenme modeli oluşturacak, hem de koruma ve yenilenme alanlarında uzun vadede İstanbul'un diğer bölgelerinde ve Türkiye genelinde geliştirilip kullanılacak bir uzmanlık yaratacaktır." European Union Representation of The European Commission to Turkey Press Release, (3 Mart 2003).

²² Geniş bilgi için bkz. Salim Gökçen, "Fener Rum Patrikhanesi ve Pontus'u Canlandırma Hayali: Din, Bilim ve Çevre Sempozyumu (20-28 Eylül 1997)", Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih - Dil ve Edebiyat Sempozyumu Bildirileri (03-05 Mayıs 2001), I, Trabzon, 2002, s.819-846.

özellikle dinsel ayinleri Rumca yaptıran ve bu kiliselere bazı yaptırımlarda bulunan Patrikhane, bu konuda sert tepkilerle de karşılaşmaktadır. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri İstanbul'daki Bulgar Kilisesi ile arasında yaşanan olaydır.

Fener Rum Patriği Bartholomeos (Dimitrios Archondonis), kendi kilisesi ile hiçbir organik bağı bulunmayan İstanbul'daki Bulgar Ortodoks Kilisesi'ni hedef almıştır²³. Bartholomeos'nun Bulgar Kilisesi'ni hedef almasının özel bir nedeni bulunmaktadır. Kendi çevresinde bile hakimiyeti sağlayamayan bir Patrikhane'nin dünya Ortodokslarının lideri olması mümkün değildir. Bu nedenle öncelikle kendi çevresinde tam bir hâkimiyet sağlamak istemektedir.

Bulgar Ortodoks Kilisesi 1870 yılında Fener Rum Patrikhanesi'nden ayrılmış ve bağımsız bir statü kazanmıştır²⁴. Ancak 1991 yılında Patrik olan Bartholomeos ile birlikte Fener'de "*Demir Kilise*" olarak bilinen Stevi Stefan Bulgar Kilisesi'ne karşı baskılar da beraberinde gelmiştir. Bartholomeos, Bulgar Kilisesi'ne Papazlar göndererek Rumca dini ayinler yaptırmış, bu ayinleri de Metropolit Iakovas (Haralambos Safranidis) örgütlemiştir. 12 Şubat 1994'te Bartholomeos, Bulgar Kilisesi Başrahibi Kostov'u çağırarak bağımsız olmadıklarını söylemiş, bundan böyle Rumca "*Ekümenik Patriklik*" yazılı vaftiz, evlenme, ölüm belgelerini doldurmak ve kendilerine teslim etmek mecburiyetinde olduklarını iddia etmiştir. Bu baskıcı uygulamalar karşısında Bulgar Kilisesi vakfı tarafından suç duyurusunda bulunulmuş ve Fatih 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava görüşülmüş ve nihayet Yargıtay'ın 30 Ekim 1997 tarihli ve 97/5887 sayılı kararı ile Bartholomeos kendi kilisesinin 200 metre uzağındaki Bulgar Ortodoks Kilisesi'ne giremez duruma gelmiştir. Bütün bu gelişmelerin ardından 31 Ekim 2002'de Bartholomeos, Bulgar Ortodoks Kiliseleri Vakfı Yönetim Kurulu Başkanlığı'na bir yazı göndererek Kostov'u ruhanilikten azlettiklerini bildirmiştir. "*Azıl*" yazısı 9 Kasım 2002'de Rahip Stefanos imzası ile İstanbul'daki bütün kiliselere ve Rum gazetelerine

²³ Konstantin Kostov'a gerekçenin bildirildiği yazıda "Bulgar Ortodoks Kilisesi Ruhani Lideri Kostov'un kilise kaidelerine aykırı hareket ettiği" belirtilmekte idi. Bu harekete Bulgar Kilisesi (Eksarhlık) cemaati üyeleri tarafından tepki gösterilmiştir. Cemaat üyelerinden Bulgar işadamı Bojidar Çipov; "...Bartholomeos yıllardır bizimle uğraşiyor... O'nun böyle bir yetkisi yok O, ancak Türkiye'deki Rum kökenli Ortodoksların lideri olabilir. Bu bakımdan, ne dünya liderliğine oynayabilir ne de başka bir cemaatin dini liderini afroz edebilir" şeklinde tepkisini dile getirmiştir. Radikal, (19 Eylül 2003).

²⁴ Bulgar Kilisesi'ne bağlı Türk vatandaşı Ortodokslar yaklaşık 500 kişilik bir topluluğu ifade etmektedirler ve Edirne'de 1 ve İstanbul'da 3 olmak üzere toplam 4 kiliseleri ve Bulgar Ortodoks Kiliseleri Vakfı adı altında bir de kuruluşları bulunmaktadır. Bunlar dini inançlarını tamamen hür ve bağımsız bir şekilde yerine getirirken, Fener Rum Patrikhanesi'ne ve onun arkasındaki güçlere karşı da direnmektedirler.

gönderilmiştir. Bunun ardından 13 Kasım 2002'de bir basın açıklaması yapan Konstantin Kostov, Bartholomeos'unun Bulgar Kilisesi üzerinde hiçbir yetkisi olmadığını Fener Rum Patrikhanesi'ne bağlı olmadıklarını ve kendisinin görevinin başında olduğunu ifade etmiştir²⁵.

Bugün, Patrikhane'nin dünya Ortodokslarının tamamını içine alacak şekilde bir otorite sağladığını söylemek mümkün değildir. Kendi çevresinde dahi bu otoriteyi sağlayamamıştır. Ancak bu durum, Avrupa Birliği'nin Balkanlara ve dünya Ortodokslarına yönelik hedeflerini gerçekleştirmesinde pek de önemli değildir. Çünkü, nihai hedef itibarı ile Avrupa Birliği'nin dünya hakimiyetini sağlama konusunda yirmi yıllık bir süreci göze aldığı görülmektedir.

²⁵ Uğur Yıldırım, "Fener Rum Patrikhanesi'ne Tarihi Dava", Aydınlık, S:831, (08 Haziran 2003).

BİBLİYOGRAFYA

Akşam, (24 Haziran 2003).

Aydınlık, S:831, (08 Haziran 2003).

BARBULESCU, Ovidiu; "Leaders from 17 European Countries Meet in Romania", Southeast European Times, (28 Mayıs 2004).

BORCHARDT, Klaus-Dieter; European Integration, European Communities, Brussels, 1995.

ÇEÇEN, Anıl; "Avrupa'nın Jeopolitiği", Avrasya Dosyası, S:4, (Kış 1999).

DAIANU, Daniel; "EU Enlargement and The Western Balkans", Southeast European Times, Bucharest, (10 May 2004).

European Union Representation of The European Commission to Turkey Press Release, (3 Mart 2003).

GÖKÇEN, Salim; "Fener Rum Patrikhanesi ve Pontus'u Canlandırma Hayali: Din, Bilim ve Çevre Sempozyumu (20-28 Eylül 1997)", Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih - Dil ve Edebiyat Sempozyumu Bildirileri (03-05 Mayıs 2001), I, Trabzon, 2002.

GÜRKAN, İhsan; "Jeopolitik ve Stratejik Yönleriyle Balkanlar ve Türkiye", Balkanlar, Orta Doğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı Yay., 1997.

<http://www.stabilitypact.org/about/default.asp>, (10 Ocak 2004).

Hürriyet, (01 Mayıs 2004).

KAHRAMANYOL, Mustafa; "Tuhafatül Siyaset", Yeni Türkiye, S:16, (Temmuz-Ağustos 1997).

KALEAĞASI, Bahadır; "Türkiye'nin Geleceği = Geleceğin Avrupası", Görüş, S:51, (Mayıs-Haziran 2002).

KARPAT, Kemal; "Balkanlar", İslâm Ansiklopedisi, V, TDV Yay. İstanbul, 1992.

Le Monde, (17 Kasım 2002).

Milliyet, (15 Haziran 2004).

NIBLETT, Robin; "The European Disunion: Competing Visioans of Integration", Washington Quartely, XX, No:1, (Winter 1997).

NTV, (19 Haziran 2004).

ÖZDAĞ, Ümit; Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri / Jeopolitik İnceleme, ASAM Yay., Ankara, 2002.

ÖZTÜRK, Osman Metin; "Türk Dış Politikasında Balkanlar", Balkan Diplomasisi, (Der.Ömer E.Lütem-Birgül Demirtaş Coşkun), ASAM Yay., Ankara, 2001.

Radikal, (19 Eylül 2003).

TÜRBEDAR, Erhan; "Balkanlarda Bölgesel İşbirliği", http://www.Rumelidernegi.org/balkanlardan_haberler.htm#, (01 Mayıs 2004).

ABSTRACT**REGIONAL APPROACH IN THE BALKANS:
THE BALKANS POLICY OF EUROPEAN UNION**

One of the global goals of the European Union is to transform the Balkans into their own backyard. The first step toward that direction was the arrangement known as the Southeastern Europe Stability Pact or the Balkan Pact created in 1999. The Stability Pact for South Eastern Europe originated as a comprehensive conflict prevention strategy that was launched by the international community in the late 1990s. Although a sort of intra-regional stability has been achieved, as well as some economic progress, the overall state of affairs in the Balkans remains complicated. The political geography has yet to be clarified; the final status of Kosovo is a highly contentious issue. Bosnia and Herzegovina is still plagued by uncertainties concerning its viability as a political entity, and it is very fragile economically due to its extreme over-dependency on aid from outside. Much of the region continues to suffer from high unemployment and brain drain. Crime rates are high and corruption endemic. Savings and investment ratios are low, and the reconstruction of infrastructure is proceeding slowly.

European Union demands from Turkey concerning the Patriarchate and the Theological College of Chalki are no simple demands from a priest or from the Union member Greece. These are important tools of European Union's Balkan policy. That the European Union includes certain Balkan countries in the enlargement process is one of the reflections of its policy in the Balkans.

Keywords: European Union, Balkan Countries, Stability Pact, Theological College of Chalki

ÖZET

Avrupa Birliği'nin uluslararası hedeflerinden birisi, Balkanlar'ın da kendilerinin arka bahçesi haline gelmesidir. Bu konuda ilk adım, 1999 yılında kabul edilen Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi veya Balkan Paketi olarak adlandırılan oluşumlar ile atılmıştır. Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi'nin ortaya çıkışı, uluslararası toplumun 1990'ların sonlarında hayata geçirdiği, çatışmayı önlemeye yönelik kapsamlı bir stratejiye dayanıyor. Bir tür bölge içi istikrar ve ekonomik ilerleme sağlansa da Balkanlar'da genel durum halen karmaşık. Siyasi coğrafya henüz kesin hatlarıyla belirlenmiş değil, Kosova'nın nihai statüsü oldukça tartışmalı. Halen siyasi bir varlık olarak yaşayabilirliği şüphede olan Bosna Hersek, dış yardımlara aşırı bağımlı olduğundan ekonomik açıdan oldukça hassas durumda. Bölgenin büyük bölümü yüksek düzeyde işsizlik ve beyin göçü nedeniyle sıkıntıda. Suç oranları yüksek ve yolsuzluk sıkça görülüyor. Tasarruf ve yatırım payları düşük ve altyapının yeniden inşası ile ilgili çalışmalar yavaş ilerliyor.

Avrupa Birliği'nin, Türkiye'den Patrikhane ve Heybeliada Ruhban Okulu konularındaki talepleri basit olarak bir papazın veya birlik üyesi Yunanistan'ın

istekleri değildir. Bu, Avrupa Birliği'nin Balkan politikasının önemli unsurlarından biridir. Avrupa Birliği'nin, genişleme sürecine bazı Balkan ülkelerini de dahil etmesi, Balkan politikasının yansımalarındandır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Balkan Ülkeleri, İstikrar Paktı, Heybeliada Ruhban Okulu